

Blahouš VOHARČÍK

SVOJE DĚTSTVÍ JSEM KUPODIVU PŘEŽIL...

Nejméně dvacet let si říkám: „Napiš to, napiš, co jsi zažil, cos tropil, s kým a kde, třeba se tomu jednou někdo zasměje.“ Už vícekrát jsem to zkusil, ale pokaždé jsem to roztrhal. Nikdy to nebylo ono. Nějak moc mi to připomínalo uznávané autory. A jednou to dokonce bylo na zavření. To když jsem popisoval, jak jsem nebyl pionýrem a jak v deváté třídě JŠŠ v Kamenici nad Lipou jsme od jistého dne věděli, kdo z nás půjde dál a kdo ne. Nutno uvést, že to bylo v roce 1956 a popisoval jsem to v roce 1969, a že o mě v zásadě stejně nešlo, protože jsem byl na studium vysoké školy blbej.

ŠKOLA

Jak jsme si říkali

Žirovnice bylo dlouhou dobu město perletě a většina žirovnických, včetně mě, na to byla hrdá. Za éry mých mladých let byly zde nejsilnějšími skupinami Skauti a Sokolové. Z mého pohledu se oddělovali velice jasně, protože můj tatínek byl v té době náčelníkem sokolů, takže jsem všechny sokoly znal, a kdo nebyl sokol, na toho jsem si dával pozor.

Pro mé vrstevníky se volně pohybující sokoli od skautů poznali hlavně tím, že vždy jedna, většinou ta silnější skupina, pokřikovala na tu slabší: „Sokol sedí na vršku, skaut mu dá přes držku, sokol mu dá ještě víc, až mu teče z nohavic!“ a dále tím, že sokolové sídlili v kabinách na Sokolské zahradě, zatímco skauti ve skautské chatě. Náplň pak byla v té době u obou skupin stejná. Protože neměli vůdce, vedli řeči, kouřili, a vůbec dělali ze sebe velké. Byly to vlastně poslední záchvěvy kdysi silných organizací pro mladé, přičemž za dveřmi čekal Pionýr a ČSM.

Kromě těchto dvou hlavních skupin se mladí dělili podle příslušnosti k jednotlivým čtvrtím, z nichž vynikali zejména Baboráci a Novosvětáci, a dále takzvaná Zámecká banda,

proti které se muselo soustavně bojovat. Mezi poměrně menší party patřili kluci ze Žižkovy ulice, z Tržiště a nebo od Sokolské zahrady.

Potom se ještě party dělily na velké kluky a ty ostatní. Pro mě bylo vždy velkým štěstím, když mě „velký klucí“ vzali s sebou. Ale téměř vždy to skončilo neslavně - něco se vyvedlo, velký klucí zdrhli a já jsem to odnesl. Vzpomínám si, jak mě velký klucí vzali pod keř v parku na Žižkově náměstí, kde se dívali Hance F. tam, kam neměli. Když jsem se dostal k jevišti, lapil mě můj třídní učitel, a nepřejte si vidět ten binec. Samozřejmě, že velký klucí byli dávno pryč.

Nejzajímavější v našem městě však byla jména. Termín přezdívka nelze v tomto případě použít, protože vlastní jména některých nositelů dodnes nikdo pohotově nevysloví a jejich nositelé jsou jimi oslovoováni pořád a to přes to, že jsou dnes již dědové. Nikdy jsem se nesnažil vypátrat původ těchto jmen, protože mi to připadalo jako svatokrádež. Jméno tu prostě bylo, sedělo nějakému klukovi jako přišité a nikoho nenapadlo mu říkat jinak. Jako příklady uvádím:

Brčák	Kahánek	Orák	Puňťa
Buris	Kulich	Orynka	Rejžák
Froc	Maňa	Pigor	Týn
Hapes	Morák	Pimon	Vorel
Jaska	Ofín	Prťa	

Z těch mladších kluků potom:

Ajík	Fikens	Mebel	Šmudla
Aťka	Guma	Ouše	Šuksna
Bronzák	Kaštan	Pit'ák	Ujna
Bubák	Krda	Prda	Vitamín
Čudl	Kynda	Sam	Vokoun
Čvaňha	Maršál	Ščukin	

Ze starších občanů jsou zajímavé osobnosti:

Bába Pityja	Čangaišek	Rytíř
Bába Ryba	Holmes	Suchá Vrba
Babička mňau	Měďák	Žolík
Bohatý kupec	Pán	

...a potom ještě několik zkomolenin, na jejichž použití jsem sám doplatil, protože jsem si předem neověřil, jak se člověk, od kterého něco chci, jmenuje.

Pamatuji se, že když se vybíralo na Koreu, chodili jsme ve dvou po chalupách a přemlouvali občany k darům. Jmenný seznam jsme neměli. Jenom seznam ulic, které máme obejít.

Jeden pán se jmenoval Michal Svoboda. Snad mi to v nebi odpustí, protože ten malér, co jsem vyvedl při agitaci, jsem udělal nic netuše o tom, že to není jeho skutečné jméno, protože mu všichni pro malý vzrůst říkali Michalíček Svobodíček. Mě opravdu nenapadlo, že by se mohl jmenovat jinak! Tak jsme tedy zazvonili a čekali.

Za chvíli vrzly dveře a vyšel ON. Mně nepřišlo, že byl malý. Já byl menší. Když nás bodrým hlasem a světáckým gestem uvítal, oslovil jsem jej „pane Svobodíček“. A bylo po daru zubožované Korey. Váleční štváči opět vyhráli. Pan Svoboda vyskočil jako čertík na pérku a začalo peklo. To by nikdo neřekl, že v tak malém těle bylo tolik zvuku. Ulici jsme přelétli během vteřiny a pro jistotu jsme ještě přeskočili plot Sokolské zahrady. Ještě jsem slyšel, jak si při chůzi domů říkal: „Z těch kluků by člověk vylít z kůže.“ Já si myslel, že by mu to moc práce nedalo.

Nebo chudák pan Špadolín. Ten vydával povolenky k lovu ryb na krajní stoce pro žáky naší osmileté střední školy za tři kačky. To je jasné, že jsem ji také potřeboval! Ona se prodávala jenom členům rybářského kroužku pionýrů. Ale oni ještě nebyli pionýři, natož potom rybářský kroužek, takže v rybářském kroužku byl každý, kdo si za tři kačky koupil povolenku.

Jenže jméno pana Špadolína přímo nabízelo zkomoleninu a ono se mu mezi klukama ani jinak neříkalo. Poslali mě ke Šmrdolínovi, a tak jsem šel. Koukal se na mě divně, ale povolenku mi dal. Když jsem se večer ptal tatínka, proč se na mě ten pán díval tak divně, řekl mi vole a dal mi facku. Opuštěte mi prosím, pane Špadolíne!

Klučičí hry

Je zajímavé, že v každé čtvrti se v té době hrála nějaká hra, odlišnější od her provozovaných ve čtvrtích jiných.

Vojáci

V Žižkově ulici se v parku hrálo na vojáky. Pravidla byla strohá a jasná. Znal je každý a neznalost se neomlouvala, zvláště ne u těch mladších.

Kluci se rozdělili na dvě party. Čím více měli zbraní, tím lépe. Zbraně mohli mít buď u sebe, nebo ve skladištích. Kdo dříve při setkání dvou nepřátel namířil a zařval: „Ruce!“, vyhrál osobní souboj a mohl poraženého odzbrojit. Mohl mu vzít všechny zbraně, co u něho našel - z taktických důvodů mu nemohl žádnou nechat, jinak by ji protivník mohl opět vytasit. Měl-li odzbrojený u sebe zbraň, kterou vítěz souboje neobjevil, mohl ji při jeho odchodu tasit, namířit, zařvat: „Ruce!“ a ten předcházející vítěz se musel nechat odzbrojit.

Kdo měl u sebe třeba patnáct zbraní, ten se vystavoval nebezpečí, že mu budou sebrány všechny, a proto zakládal skladiště. Když byl obrán, vyhrabal zbraně ze skladiště a pokračoval dále v boji. Proto byli na obou stranách zvědové, kteří měli (jako ostatně všichni) za úkol skladiště nalézt a vybrat. Ale nesměl na ně nikdo z druhé party zařvat: „Ruce!“, protože by přišli o své zbraně. Prohráli ti, kterým nezbyla ani jedna zbraň.

Špaček

Kluci ze Sokolské zahrady nebo kluci z Moskvy zase hráli špačka. To se hrálo takto: Špaček byl vyřezán z dřevného kulánku asi 15 až 20 cm dlouhého, 4 až 6 cm širokého a na koncích opracovaného do špičky. Potom bylo ještě nutné mít pálky. Ty byly z dřevného prkna asi 70 cm dlouhého a 10 až 12 cm širokého, na jednom konci seříznutého do asi 20 cm dlouhé rukověti, přičemž podélné hrany prkna byly řezány do břitu.

Kluci se rozdělili na dvě party. Jedna měla pálky a druhá nic. Ta parta, která měla pálky, postavila špačka na dvě cihly, jeden z nich pod špačka zastrčil pálku a špačka vyhodil. Jeho zájmem bylo špačka dohodit co nejdál a tak, aby jej ti z druhé party nemohli chytit. V ten moment vybíhali jeho partneři s pálkami a snažili se špačka doplácet co nejdál.

Když špaček dopadl na zem, měl ten, co špačka vyhazoval, ještě tři tahy – takzvaný semel, bis a der. Ty se prováděly tak, že se pálkou praštilo do špačka, a když vyskočil, znovu se do něj pálkou praštilo, aby dolétl co nejdál. Vzdálenost, kam až špaček doletěl, se měřila na délku pálky. Která parta dosáhla větší vzdálenosti, vyhrála.

Druhá parta měla za úkol špačka chytit, a tím vyřadit toho, kdo vyhazoval z cihel, nebo omezit možnost doplácet špačka co nejdál. Když byl špaček chycen po vyhození z cihel, byl ten, co vyhazoval, dole. To znamenalo, že místo něho musel nastoupit nový vyhazovač. Když špačka po vyhození z cihel nikdo nechytí, pokračovalo se semelem. Když byl špaček chycen při semelu, vrátil se do předcházející polohy po vyhození z cihel a pokračovalo se bisem, posléze derem. Další vyhazovač nastupoval poté, co byl předcházející dole, a nebo

když vyčerpal své možnosti při vyhození, semelu, bise a deru. Když byli všichni z party dole, a nebo když vyčerпали své možnosti, nastupovala parta druhá.

Tato hra mě vždy fascinovala, protože vyžadovala obrovský postřeh, rychlost, používání fint a hlavně byla hlučná. Zvukově se dá vyjádřit takto:

Redy?	Redy!
Hážu.	Seš dole, pošli dalšího . . .
Redy?	Redy!
Hážu.	Kruci, to je dálka. Ty vole, tos to nemoh chytit???
Du na semel. Semel.	Seš dole na semel, vrať se.
Du na bis. Bis.	Co tam děláte!?! To se dalo chytit...
Du na der. Der.	Seš dole na der, vrať se na bis.
Měřím.	
Další.	

Milenci

Krásná záliba byla ve sledování mileneckých párů. Používali se k tomu různé techniky, ale já se chci zabývat pouze jednou, vyhnanou do dokonalosti, avšak záhy prohlédnutou. Provozovat se mohla jenom za tmy, aby se nepoznalo, kdo jsou sledovatelé.

To se dva kluci chovali jako milenci a snažili se co nejvíc přiblížit k těm, kteří randili. Mluvit však musel jenom jeden. Na oblečení moc nezáleželo. Tenkrát většina mladých chodila v teplákách a za frajeřinu se považovala co nejvíce vytažená tepláková bunda. Prostě unisex.

Když byli sledovaní dostatečně kontaktováni, čekalo se na nějaký projev lásky, který se později v partě předváděl. Sledování končilo tím, že se sledující začali nehorázně tlemit. Hra byla dokonalá, když se sledovaný pár nechal vyhecovat k pronásledování stopařů. Celá věc se potom dlouho probírala v partě. Všechno ale bylo ztraceno v momentě, kdy jeden z velkých kluků přehnal dvoření tomu druhému.

Klucí věděli, kam sledovaná dvojice chodí, a tak si lehli na stráň a dělali tam směšné pohyby. V momentě, kdy kolem nich skuteční milenci procházeli, řekl ten navrchu: „Já tě miluju, až uprduju“. Potom už se mluvilo jen o tom, a na nové poznatky ze sledování milenců se zapomnělo.

Hry u vody a okolo ní

Za velmi úspěšnou hru, provozovanou hlavně velkými kluky, je nutno považovat takzvané maso. To se hrálo na velkém pískovém hřišti na „plovce“ (plovárna na Budíně) po každém vylezení z vody. Bylo to něco jako fotbal, ale hráči museli být bosí. Mohlo se úplně všechno, kromě úderů pěstmi, kopání bodlem a kopání proti kloubům. Zákroky na tělo byly prováděny různými figurami, aby měly větší efekt, a často se stávalo, že míč nebyl vůbec sledován, protože zákroky proti hráčům byly zajímavější. V této hře, zejména při figurách při ní provozovaných, vynikali hlavně Maňa a Ofín. Perfektní figura bylo kopnutí nártem v době předběhání, nebo vyběhnutí po těle protivníka.

Ve vodě se pak hrálo na hoňku, skákalo se z věže, nebo byly předváděny různé druhy plavání. Perfektní byl styl na ponorku, když předvádějící plaval znak a v polovině těla mu koukal periskop, a nebo na paní radovou, který se plaval jako prsa, ale jednou se vynořila hlava a podruhé nahý zadek.

Aby bylo postaráno o kulturu, nosil jeden ze starších kluků na „plovku“ gramofon na kličku a velký futrál desek. Šlo většinou o desky s jazzem, který byl tehdy považován za americkou diverzi do naší kultury, a někteří učitelé, zvláště ti, o kterých se vědělo, že před tím táhli s Němci, za jeho poslouchání dávali i dvojku z chování. To se natočil gramec, založila deska a čekalo se na začátek. Kluci dělali, jako že hrají na buben, kytaru, různě se kroutili,

pískali a podobně, takže nezasvěcený se při pohledu z dálky mohl domnívat, že se dívá na partu úchylů.

My mladší, co jsme museli být do klekánic doma, jsme se již nemohli zúčastnit dalšího počínání těch starších, kteří u gramce zůstali i večer, a tak se nám vše doneslo až déle. Týkalo se to hlavně ochutnávání různého kuřiva a alkoholických nápojů, poživatin a pochutin kradených otcům v podobě doma pěstovaného tabáku, papírků na balení, či doma vyráběného rybízáku.

Tehdy velký klucí sehnali kořalku a po vzoru indiánů ji pili. Pili všichni. Kromě Konyho. To byl jedináček vytříbených mravů, chodící s lukem a šípy, a přesvědčený o tom, že musí napravit svět. Přes vřelé doporučení účastníků pitky Kony pít odmítal a nechtěl ani kouřit dýmku míru. Proto Ofín a Maňa došli k závěru, že se nechová dle indiánských zákonů a že je nutno jej přivázat k mučednickému kůlu, protože kouření dýmky míru a pití ohnivé vody je důležitá věc, bez které se indián nemůže obejít. Poté, co dva z účastníků pitného ceremonielu v ústraní vrhli, ti schopnější Konyho vysvlekli a přivázali ke stromu, načež kolem mučednického kůlu tancovali. A kolem Konyho stříleli šípy a řvali: „Bude bledá tvář pít ohnivou vodu, a nebo nebude pít ohnivou vodu?!?“ Bledá tvář nakonec podlehla, a tak se večer plížilo domů o jednoho gumového víc.

Bambuko

Jednou, když jsme v partě rozhodovali o tom, zda budeme hrát špačka nebo maso, vloudil se k nám Káka. Já si tedy nepamatuji, že by někdy do nějaké party patřil. On byl spíš solitér. A dával najevo, že je něco víc, protože jeho rodiče kamarádili s panem farářem. No a ten, jak nás tak poslouchal, povídá: „Klucí, já znám perfektní hru! Jmenuje se bambuko a nemusíte k ní mít ani moc náročné vybavení. Stačí pár klacků a hovno. Pak mlátíte těma klackama do toho hovna a kdo je víc pihovatej, vyhrál.“ Nápad to byl přinejmenším k zamyšlení. Klacky by se ještě sehnat daly, ale byl problém s dárce té druhé potřeby.

Rybaření

Jednou z velkých zálib velkých i malých kluků bylo rybaření a pytláčení. Rybařit se mohlo na povolenku od rybářského kroužku pionýrů na krajní stoce, pytláčit se dalo všude. Tenkrát bylo ryb dost a většina dospělých, kteří měli do toho co mluvit, si pytláčících kluků moc nevšímala. Pokud ovšem nepytláčili v rybnících. Na to byli porybní hákliví, ale o to to zase bylo zajímavější. Lovem na udici se na potocích většina rozumných kluků moc nezabývala. To se vzal košík na prádlo, jeden jej nastrčil do rákosí a druhý do rákosí zadupal. Ryby se potom opékaly na klacku na ohýnku. Domů jsem je přinést nesměl, to by mě táta zmlátil. My jsme přece pytláčení neměli zapotřebí.

Pokud se na potocích používaly nějaké rybářské nástroje, potom to byl drát. Někteří kluci dokázali na oko ulovit i bělice a okouny. Štiku uměl chytit každý. Pstruzi se chytali do rukou.

My, co jsme sem tam pytláčili na státním, jsme samozřejmě měli nepřítele. Ten hlavní byl porybný, ale nejhorší nepřítel byl Suchá vrba. Se státními neměl nic společného. U sportovních rybářů také moc funkcí neměl, ale stranické příslušnost a vrozené vlastnosti ho zřejmě nutily stále někoho sledovat, a když už si na někoho zvykl, sledoval ho neustále až do předpokládaného veřejného usvědčení, kde by byl hlavní hrdina. V roce 1952 to byla naše parta. To se muselo odbourat, a proto jsme zcela spontánně vymysleli odvetný plán.

Na Ježkovském rybníku jsme prvně v ledu vysekali díru, na ni nanosili chrástí z lesa, udělali pořádný oheň a kolem něj pořádali indiánské tance. Když špehové zjistili, že Suchá vrba zabral, vyklidili jsme led a čekali, co bude. Pro úplnost jsme do dohasínajícího ohně naházeli ještě pár kapslí do brokovnic, aby při výbuchách sloužily jako poutač. Plán se zdařil.

Zvěd obezřetně počkal, až kapsle přestaly bouchat, a potom se v ohništi začal přehrabovat – to aby získal corpus delicti. Měl štěstí, že jsme vybrali místo s malou hloubkou. Mokrý cápoty byly až k jeho domku a chvíli byl pokoj.

Zbraně a pyrotechnika

Další zábavou, kterou jsme provozovali my mladší, byl sběr, výměna, ověřování a praktická střelba ze zbraní všeho druhu. Kromě luků, v jejichž obsluze vynikal již zmíněný Kony, byla provozována střelba z praků, a to poměrně úspěšně. Například Kaštan dokázal sundat vrabce ze střechy. Rozbítet flašky na dvacet metrů bylo normální. Ovšem vrchol blaha bylo vlastnit něco opravdovského. Většina z nás měla jednu nebo více zbraní různé provenience a ty jsme navzájem měnili, předělávali, ládovali a tak dál. Bylo to úplně normální a nikoho z nás až do roku 1956 nenapadlo, že dělá něco protizákonného.

Ti nemajetní stříleli různými způsoby, z nichž dlužno popsat hnedle několik: To se vzal klíč s dírou, do ní se naloupaly hlavičky od sirek a vše se ucpalo hřebíkem. Na hřebík a na klíče se uvázal provaz, stouplo se za roh a praštilo se hřebíkem na zeď a byla to rána jako z děla. Za roh se stoupat muselo, protože se hřebík někdy roztrhl.

Nebo se vzaly dvě patrony do brokovnice, jedna ráže šestnáct a jedna ráže dvanáct. Do té menší se dal film nebo celuloidová tyč, film se zapálil, patrony se srazily do sebe, pak se to chvíli drželo a čekalo se, až to vystřelí. Lévalo to nejméně padesát metrů daleko a myslím, že tato praktika byla jedním z důvodů, proč filmy začali dělat z jiného materiálu.

Velmi dobré výsledky co do intenzity hluku byly získávány při práci s karbidem. Nejjednodušší bylo nacpat jej do lahve, zakápnout vodou, zašpuntovat a hodně rychle zdrhnout. Lahev se roztrhla téměř pokaždé. Tato praktika se dala provozovat i s nehašeným vápnem. Perfektní rány byly vyluzovány pomocí piksly od marmelády, do které se hodil karbid, plivlo se na něj, piksla se ucpala víkem s dírou, dala se pod paží a u díry ve víku se přidržela zapálená sirka.

Nebo takový jododusík. To byla věda. Ale musel se někde šlohnout krystalický jod, protože se nedal koupit. Když jste s tím namazali kliku u dveří a někdo na to sáhl, tak to docela pěkně bouchalo. Větší množství ale přinášelo problémy. Pamatuji se, jak jsme ten přípravek namazali do té gumy, co je pod prkýnkem na záchodě. Ten, kdo z toho záchodu vyletěl se žlutým zadkem, si to určitě pamatuje dodnes.

A nebo travex. Už nevím proč, ale jednou jsme jeho směs s cukrem nacpali do okapového žlabu prodejny pana Matějky a zapálili. To byl hukot jako u Niagarských vodopádů! Jenže ta roura, co to v ní hořelo, se roztekla a my jsme byli rádi, že se nepřišlo na to, kdo to byl.

Díky travexu jsme velice zdařile zvládli raketovou techniku. Gagarin ještě nelétal, ale naše rakety už spolehlivě plašily holuby na střeše kantora, kterého jsme nemohli vystát. Bylo úžasné, jak to dokázalo létat a bouchat.

Výroba spočívala v tom, že se udělal roztok travexu, namočily se do toho papírové pijáky, ty se nechaly uschnout, a potom se zabalily do novin. To se z rampičky nebo ze špejle někam namířilo a zapálilo. Když se na konci takto zhotovené rakety udělala ještě kapsa s větším množstvím pijáku, vznikl krásný dělobuch.

Klucí před námi měli možnost koupit si práskací kuličky, špuntovky, různé poplašáky a vůbec takové bouchací atrakce. Soudruzi však tohle všechno zakázali, a tak nám nezbylo než improvizovat. Samozřejmě, že jsme postupně ovládli v tomto oboru daleko více dovedností, ale způsob výroby těch složitějších a tím i nebezpečnějších prostředků bouchací zábavy raději nezveřejním.

Z dnešního pohledu ale můžu prohlásit, že je nesmysl zakazovat prodej zábavné pyrotechniky. Ten, kdo chce, si to klidně vyrobí sám, při čemž výroba je daleko nebezpečnější než vlastní užití. Mohu to potvrdit. Jednou jsem například chtěl usušit pijáky s travexem, tak jsem je nacpal do trouby od kamen. Chybama se člověk učí.

My, co jsme o zbraně měli větší zájem, jsme již vládli zařízením na úrovni. Každý měl několik pistolí a revolverů, ale ty nebyly k ničemu, protože do nich nebyly náboje. A stejně. O to, abychom po něčem stříleli, stejně nešlo. Chtěli jsme rambajs.

Tyto věci sloužily jako oběživo při handlech. Nejideálnější bylo vlastnit jednoranný poplašník. Ten se provrtal a už z něj létaly malorážkové náboje. To bylo střelivo dostupné. Potom bylo mezi klukama ještě několik dámských revolverů nebo velodogů, do kterých se tyto náboje daly také užít. Když měl někdo revolver, dal se vyvložkovat. Vzduchové pistole i flinty se daly na konci rozšířit, do pístu se udělal úderník, pak se tam dala patronka do poplašníku a před ni brok a trefovalo to perfektně. Diabolka se tam nehodila. Ta se vždy přetrhla.

Já jsem tehdy měl mimo jiné dvouhlavňovou ládovačku, původně křesadlovou, ale bez kohoutů. Tu bylo třeba vyzkoušet. Hlavně nic moc, ale díry do nich jako tunely. Samozřejmě, že jsem o způsobu nabíjení neměl ani šajnu, a tak jsme se na odzkoušení domluvili s kamarády.

Láďa ukradl tátovi prach, nasekali jsme olovo, naládovali jsme obě hlavně a potom jsme koumali, jak to bezpečně odpálit. Přivázali jsme tu věc mezi okenice v koupelně prvního patra, k zátravce jsme přiložili doutnák vyrobený z provazu a travexu, zapálili jsme ho a zdrhli z koupelny. Pro jistotu jsem ještě zavřel dveře na klíč.

Když to bouchlo, nebylo v koupelně vidět a na zahradě bylo plno peří. Ještě štěstí, že paní domácí nebyla doma. Peří z kohouta jsme posbírali všechno. Ale hlavu jsme našli až druhý den na sousedově zahradě. Dodnes nepochopím, jak s něčím takovým mohli naši předkové střílet...

Jinak se dalo střílet téměř ze všeho. Ti nemajetní vyřezali pistolku ze dřeva, na místo hlavně se přidělala vystřelená patrona, ve které byla na konci díra. To se naplnilo doma dělaným střelným prachem a zapalovalo zápalnou šňůrou, nebo sirkou v ruce kamaráda.

Jiné pistolky byly tvořeny dřevěným rámem s prostrčenou trubičkou, do které se vkládala nejspíše dosažitelná patrona. Ta byla odpálena pomocí úderníku natahovaného gumou. Konstrukcí bylo mnoho a dodneška se divím, že nám to neroztrhlo hubu.

Velkou popularitu zvláště na Novém světě získala dělíčka. Šlo o ocelovou kulatinu vyvrtanou jako hlaveň se zátravkou na konci. Odpalovalo se to doutnákem nebo rozžhaveným drátem, ale pro nebezpečí úrazu bylo vhodné to před odpálením upnout do svěráku. Pamatuji se, že jedna ze zkušebních střel přeletěla rybník Huťák a na zámku rozbila tašku.

Pro tato dělíčka byly vyvíjeny i lafety s pery proti zákluzu, ale ty se nikdy neosvědčily a po několika výstřelech byly zničeny. Dnes se divím, proč jsme ty věci nepoužívali třeba jako píšťaly nebo hákovnice, ale to se k nám tehdy asi nedostala ta pravá osvěta a pionýři to znát nemuseli.

Už patřím k velkým klukům

Pro mě nejkrásnějším obdobím byl konec zimy. V té době v chobotech rybníků roztávaly ledy a po proudu tály dále do rybníka. Parta kluků vyrazila se sekyrkami a začala vysekávat kry. Jejich velikost byla limitována rozměry rozmrzlého proudu, ale dělali jsme je vždy o něco větší a samozřejmě na místech, kde byl led nejsilnější, to aby kra co nejdéle vydržela. To bylo nějaké dřiny, než se vysekala!

K pohybu kry sloužily tyče sekané v lese. Když se kra uvolnila, jezdilo se s ní po proudu, kam až to roztátý led dovolil. To bylo něco nádherného! Byli jsme námořníci jako ulití a domů jsme se téměř vždy vraceli houpavým krokem, ale ne od navyklé chůze na houpající se lodi, ale proto, že nám většinou dole namrzly nohavice a z kalhot se udělaly trubky jako od komína, takže jsme nohy nemohli dát k sobě.

Pro tuhle zábavu musela ale být parta odborníků znalých všech nástrah přírody. Jednou se po nás malí kluci chtěli opičit, a tak si vzali sekerky a šli na Ježek, kde chtěli také vysekát kru. Špatně však odhadli sílu ledu a u ostrůvku se led prolomil. Všichni zdrhli, jen malý Mira Picků nestačil.

Všiml jsem si toho dost pozdě, ale Mira měl štěstí, že led nad ním nebyl moc tlustý a že se prolomil. Na ledě se prvně udělala boule, potom praskl, a pak vyrazila Mirova hlava, aby se zase potopila. To už jsem ale ležel na břiše a nevím jak, ale chytil jsem ho za ruku a nějak se nám společně povedlo dostat se ven. Tak jsem měl druhý den v žákovské knížce poznámku „zachránil tonoucího spolužáka, zatímco ostatní utekli“. Dodneška si té poznámky moc vážím, protože mi ji napsal pan učitel Zavadil, kterého jsme měli za správného chlapa.

Když už bylo k jaru a ledy se sněhem byly téměř roztáté, začaly povodně. To bylo něco pro nás! Pokud to šlo, vysekala se někde na předtím zamrzlé louce kra a na té se jezdilo, nebo jsme různě bojovali s vodou, zejména po sázkách, kdo přejde přes cestu, přes kterou se valila voda a podobně.

Tenkrát jsem asi moc frajeřil a dostal jsem se do nebezpečné situace. Jezdil jsem na kře a kluci u břehu mě hecovali, abych vjel co nejvíc k proudu. Zdálo se mi, že nahoře pod Hlinišťemi proud ještě není velký, a tak jsem tam kru dostrkal. To byla chyba. Nejprve pomalu a potom rychle mě proud začal unášet, a pak už se nedalo nic dělat.

Začal jsem se bát, protože jsem věděl, že pod Mlýnským rybníkem jsou rozbitá stavidla a voda tam dělá vodopád, kterým bych bez nehody neprojel. Navíc se mi zdálo, že kra pode mnou praská.

Měl jsem však štěstí. Na břehu pod mostem k Mlýnskému rybníku byli kluci Pihávkovi, kteří byli vždy připraveni na všechno, a Václav přehodil přes mou kru sekyrku na provazu a ke břehu mě přitáhl. Byl jsem moc rád, ale musel jsem mazat domů, zdálo se mi, že bych si mohl nožičky nalíčit nahnědo. Zaplat' pánbu jsem to stihl!

Těm, kdo to čtou, bych chtěl připomenout, že led je zrádný a není dobře na něj lézt, dokud ještě není takový, jaký má být. Můj dědeček bydlel u Hutního rybníka, a jak začal rybník zamrzat, sundal z pudy žebřík. Každý rok nějakého nešťastníka vytáhl.

Ono to s ledem bývalo složité. Samozřejmě jsme se nemohli dočkat, až rybník zamrzne. Potom jsme na led házeli kameny, a to stále těžší a těžší, až se našel odvážlivec, který na led vlezl. Pamatuji se, že jsme jednou přišli do Ježku. Na ledě byl mírný poprašek sněhu a na něm stopy zajíce. My, co jsme to už znali, jsme led zkoušeli. Mira Kušťů ne. Ten řekl: „Když to udrží zajíce, tak mě to musí unést taky.“ A už tam byl.

Jakmile se na led nechalo jen trochu vlézt a bruslit, dělali jsme vlny. To se tři a více kluků postavilo vedle sebe asi po třech metrech a na jednotný povel se skákalo dopředu. Led se začal vlnit a občas po celé délce praskl. Ten zvuk a jekot holek, to byla naše odměna. Pokud se někdo probořil, byl pro to termín „usral se tam“.

Že se nevyplácí nedbat pokynů dospělých, jsem se přesvědčil těsně před Vánocemi. To jsem konečně zdědil šlajfky, na které jsem již dva roky čekal, a už ráno jsem na nich jezdil. Nejprve na Hutním rybníku. Pak jsem si ale řekl, že bych se s nimi také mohl vytahovat před holkama na Mlýncáku. Tam seděli u děr rybáři a čekali na štiky. Já jsem se rozjížděl směrem, odkud textilka brala vodu. To jsem ale nevěděl. Jenže jeden z těch rybářů mi to řekl a varoval mě, ale já neposlechl.

Asi po dvaceti metrech to prasklo a byl jsem pod vodou. Nejhorší bylo, že jsem vůbec nevěděl, kde jsem. Měl jsem ale štěstí, že mi maminka dala ráno kabát přešitý z tátova burnusu, a ten se nepromočil a pod ním zůstal vzduch. To mě vytáhlo. Potom jsem už jenom viděl, že po ledě utíká pan Josef Veselý, ale ten se do vody propadl také. Tak jsme tam plavali dva.

Nejmladšího z rybářů, pana Milouše Illeho, napadlo přinést z protější hráze dlouhé prkno, na kterém nás oba vytáhli. Mě doslova. Já už jsem nemohl, a tak jsem měl štěstí, že na tom prkně byl hřebík, tím se zasekl do kabátku a otáčením mě dostali ven. Nebyl jsem už ale schopen vůbec ničeho. Tak mě potom donesli k paní Lipkové, kde mě šoupli do připravené postele, a čekal jsem na rodiče. Děkuji vám, pánové!

Klučičí války

Pokud to šlo, rozdělili jsme se občas na dvě party a válčili jsme. Je zajímavé, jak se během bojů měnily vztahy. Z nejlepších kamarádů se stali nesmiřitelní nepřátelé. Marxistický ideolog by řekl antagonisté.

Samotná bitva probíhala tak, že jedni byli zalezlí v nějaké díře, chatrči, boudě, rouře a podobně a druzí se je všemi prostředky snažili dobýt. Bojovalo se buď do dobytí nebo do první krve. To častěji. Jako zbraně sloužilo úplně všechno, například záprdky a nebo vůbec nejzazší prostředky biologické války v podobě lidských exkrementů. Nejčastějším místem těchto válek byla rozpadající se skautská chata, tribuna fotbalového hřiště v Baborách, šatna na Sokolské zahradě nebo roury na stadionu.

Jednou se bojovalo na Sokolské zahradě a já jsem byl v partě, co bránila kabiny. V té době již nesloužily svému účelu, byly rozbité, ale měly střechu, obvodové zdi a okenice. Druhá parta útočila směrem od pískového doskočiště a nutno uvést, že my obránci jsme byli úspěšnější. Z našich praků se jen kouřilo a mimořádně dobře jsme se trefovali. Stříleli jsme kuličkami a nesmělo se na hlavu.

Když si útočníci začali lízat rány, nazrál čas na jejich úplnou likvidaci. Otevřeli jsme dveře a vyrazili na ně. Já jsem řval: „Hurá!“, jenže za stromem byl schovaný Mira Kušta a v ruce měl tajnou zbraň, o které se téměř právem domníval, že zvrátí průběh bitvy. Tu zbraň použil – a velmi účinně. V době, kdy jsem řval: „Hurá!“, vlétlo mi do pusy hovno jako cep. Dodneška nevím, jak chutná, ale smrdělo to ještě večer.

Ta podlost mě tak rozzuřila, že když jsem to vyndal, přibral jsem do ruky ještě další a běžel jsem na Miru. Ten se tak tlemil, že nemohl utéct, a tak jsem mu to namazal po celém ksichtě. Mít toho víc, namazal jsem všechny útočníky, protože se váleli smíchy a Bronzák se tak zajíkal, že se málem udusil. Nevím, je-li to pravda, ale říkalo se, že měl Mira ještě druhý den kus toho materiálu v uchu.

Jednou jsme se domluvili a šli bojovat na skautskou chatu. Tehdy s námi šli kluci z tržičky, z nichž Ouše byl solidní střelec z praku. Jenže nepočítal s tím, že my ostatní máme přece jenom dlouhodobý výcvik. Tenkrát bylo domluveno, že vyzkoušíme i palné zbraně. To se muselo dávat víc pozor, protože proti prakům střílely provrtané poplašnáky a vyvložkované revolvery dosti nepřesně a mohlo se stát, že by byl někdo přece jen trefen.

Úkryt obránců zdál se být bezpečný, protože chata měla dvojité stěny zevnitř zateplené, takže malorážkové kulky ji nemohly prostřelit. Když došly náboje, začalo se pálit z praků. To už nesměl padnout ani jeden výstřel z pistolí, protože se měnily podmínky. A tehdy měl Ouše smůlu. Schoval se pod verandu, odkud chtěl dírou nad sebou střílet na obránce. Jenže netušil, že nad ním z druhé strany vartoval Bronzák a otvor 10x10 mu stačil, aby Ouše trefil na kořen nosu, který mu samozřejmě rozbil. To byla první krev. Bitvu vyhráli obránci a šlo se domů.

Velice dobré bojiště bylo na stadioně. Ten se tenkrát budoval tak, že se potok přes něj protékající měl stáhnout do ocelových rour o průměru asi 150 cm. Dokud bylo málo vody, tak to bylo dobré. Jakmile přišlo vody více, roury to nestačily brát, vzpříčily se a voda je vynesla z koryt. To bylo potom ideální místo určené pro obranu.

Stráž nad rourami sloužila útočníkům. Přímá střelba byla obtížná, protože byla vidět jen horní půlka útočníka, a tak se střílelo obloukem. A to rovnou těma největšíma šutrama. Roury byly silně zrezlé, a když dopadl velký kamen na venkovní stranu, rez uvnitř vystřelila do ksichtu obránci. Aby si to obě strany co nejvíce užily, střídali jsme se po půl hodinách.

Mira Kušta měl skautský klobouk, který občas nastrčil na klacek a odpoutával tak pozornost útočníků, aby mohl lépe trefovat z druhé strany roury a nebo z jiného úkrytu. On střílel dobře. A když měl čas, tak se trefil vždycky. Nejhorší bylo, že jeho střela byla většinou nečekaná a nedalo se včas uhnout. To bylo modřin! Ale ten klobouk se mu nevyplatil.

My jsme byli zvyklí, že pod kloboukem je většinou klacek, a on si ho zapomněl sundat v době, kdy vystrkoval zadek do prostoru nad rourami, aby se vyprášil. V tu ránu se údolím nesl krásným obloukem šutrák a na klobouk dopadl. Klobouk nejenže vyskočil, ale také děsně zařval a bylo po válce.

Zámecká banda

Samostatnou kapitolou byly války se zámeckou bandou. Dnes již nevím, z jakých ideologických nebo jiných důvodů jsme proti ní bojovali, ale jisté je, že boje probíhaly a z obou stran byly používány ty nejhorší způsoby. Zámecká banda bydlela na zámku, původně hradu s částmi dochovaných hradeb. Pod zámekem je přírodní divadlo s malou jeskyňkou, která sloužila hlavně k úkrytu při kouření, ale v době války to byl velitelský stan. Pod zámekem i pod divadlem je takzvané spáleniště, které nesloužilo k ničemu, snad jen ke sběru šutráků používaných jako střelivo do praků. Z hlediska historie je spáleniště zajímavé pouze tím, že děda Poldy zde načerno pokácel strom a musel za to platit pokutu, což se připomínalo vždy, když jsme měli podobný záměr. Za spáleništěm byly skály („Na skalách“), na nichž se rovněž kouřilo a skákalo se z nich do vody. Ale jako cíl útoku nikdy nesloužily, snad proto, že by obrana byla ve výhodě.

Války začínaly různě. Někdy stačilo, aby Polda, Ajík, Kaštan, Žoržík nebo jiný zvěd příběhl mezi kluky a řekl, že si zámecká banda hraje na prasata, a už se jelo s vozíčkem do vajíčkárný pro záprdky. Jindy byl důvod k útoku vyprovokován hrubou urážkou někoho z nás. Například Žoržíka chytily při špionáži spočívající v pozorování nádvoří, přivázali ho ke stromu a pod nos mu namazali hovno.

Já to však měl daleko horší! Bylo to spojeno přímo se ztrátou klukovské důstojnosti. Mě lapli úplně bez důvodu a poté, co mě dostatečně přesvědčili, že jakákoli obrana je neúspěšná, dali mi to samé, co měl Žoržík pod nosem na talíř, šli za mnou s bejkovcema a musel jsem to nosit po městě. Už tenkrát jsem měl asi blbou pověst, protože se mě žádný dospělák nezastal. Oni řvali: „Měšťáci jsou kavalíři, nesou hovno na talíři!“ a při tom mě těma bejkovcema motivovali k poslušnější chůzi, a to až do jejich úplného vyčerpání, takže jsem ještě dostal doma za pozdní příchod.

Všeobecně se vědělo, že dva starší kluci ze zámku mají vzduchovku a flobertku a že neváhají ji použít. Takže mnohdy nic netušící zvěd koupil diabolku do zadku a musel potupně prchat, aby nekoupil ještě několik dalších. Nepamatuji se, že by byla použita flobertka, ale věděli jsme o ní a měli z ní patřičný respekt.

Boj probíhal asi takto: Předvoj nanosil na určená stanoviště střelivo. Bylo to logické. Se záprdky se nedalo plížit nebo lézt po skalách. Sklady zásob střeliva se musely plnit nepozorovaně, nejlépe tehdy, když byla celá zámecká banda ve škole. K přelstění učitelů jsme měli mnoho způsobů a kromě Zavadila, ke kterému bychom si to ani nedovolili, protože ten byl fér, nám je baštily všichni.

Potom jsme obsadili strategická místa a na hradby vylezl hlavní vyjednávač Polda a řval: „Zámecká bando číslo jedna (popisné číslo zámku), vyzýváme vás na souboj!“ On tam ale většinou nikdo nebyl, a tak zůstalo jen u několika biologických granátů. Byl-li tam někdo, byl chytřejší než my a stáhl se do předem připravených pozic, v tom případě domů.

Pro liknavost zámecké bandy a její odmítavý postoj k bojům se musely naše bojové výzvy opakovat. Samozřejmě se opakovaly i útoky biologickými zbraněmi. Když už byly naše útoky nesnesitelné, vložili se do obrany zámečtí dospěláci. Pamatuji se, že jednou byl náš útok odražen zásahem zmobilizované maminky Plavajze, která nelenila bandě pomoci, a z hradeb začala vrhat cihly. To bylo sice k smíchu, ale taky o hubu, a tak jsme zdrhli. Nicméně se o této statečné ženě mezi zasvěcenými povídá dodnes.

Jindy jsme zaútočili směrem od brány. Naše hulákání bylo pro obyvatele bytu nad branou asi již neúnosné, takže zřejmě v afektu otevřela ta paní, co tam bydlela, okno a vylila na nás obsah nočníku. To bylo po válce hned a nikdo se tomu ani nemohl divit.

Největší porážku jsme však utrpěli poté, co si starší kluci ze zámku dojednali posilu z Babor. To byl takový déšť kamení a všeho možného a ze všech stran, že jsme museli ustoupit až k Hutnímu rybníku a naskákat na vor. Ale ještě tam na nás padalo bahno a jíl, takže jsme vypadali jako strašidla. Rozbor té ostudy jednoznačně ukázal, že jsme se stali obětí zrady, protože někdo musel vykecat den, hodinu a směr útoku a zámecká banda měla tedy čas se dokonale připravit. Padl názor, že to nemohl být nikdo jiný než Áka.

Jednou, když mezi nás Áka zase přišel, začal Ajík a Kaštan povídat o tom, že ve vajíčkárně jsou korky a že by se hodily na stavbu voru. A když ne na vor, tak alespoň na plovací kruh. Přestože jsme uměli všichni plavat, koketovalo se s možností korky šlohnout, a to tak dlouho, až se toho Áka chytil a začal zjišťovat, jak se ke korkům dostat. Polda slíbil, že mu je ukáže, což také ihned učinil. My ostatní jsme čekali, jak se to vyvrbí.

Polda s Ákou zašli do garáže, kde byly korky uloženy asi na sedmé vrstvě prázdných soudků, téměř u samého stropu. Polda mu na ně ukázal a ochotně mu k soudkům přistavil prkno, po kterém se Áka snažil ke korkům dostat. Když byl asi uprostřed stohu, Polda mu prkno podtrhl. Áka se chytil nejbližšího soudku, ten vytrhl, a když s ním padal dolů, začaly se na něj sypat soudky z horních pater, takže když dopadl, nebyl vidět. Ten rambajs vzbudil hlídače, ale než stačil přijít, my už byli pryč. Stihl to i Áka. Přes modrou hubu si narazil čepici, aby ho nikdo nepoznal, a mazal Na Perky, kde byl doma.

Podobné fóry byly běžné. Jednou se rozmohly hry s peněženkou na provázku. Už to trvalo dlouho, a nikdo na peněženkou na zemi nereagoval. Zkusil jsem to s peněženkou úplně novou a byl jsem si jist, že to musí zabrat. Zabralo. Ta paní, co ji našla, ji sebrala bleskově, a v tu ráno ji měla v tašce. To jste měli vidět. Já zoufale tahal, té paní létala taška pomalu až k hlavě, oba jsme dělali, že nic, až to ta paní nevydržela a dala mi přes hubu. Ještě k tomu mi peněženkou nevrátila.

Jak to bylo s politikou

U nás doma

Ať chci nebo ne, ta věc do mého vyprávění zapadá hlavně proto, že velké většině z nás, tehdy dětí, připravila osud, o jakém se nám nikdy nezdálo. Znáám jen tři spolužáky, kteří se dostali, kam chtěli. Tehdy na všech frontách vítězila dělnická třída, ale bohužel si to jen myslela. Opratě byly v jiných rukou.

Já a moje rodina jsme byli podezřelí už od malička. Přes to, že jsem celý rok prožil mezi sovětskými vojáky, poznamenala mě tato skutečnost pouze tím, že mám celý život militaristické sklony. A vojáci to zase oni byli dobří.

Když jsme šli jednou s maminkou na návštěvu ke známým, ze kterých se teprve líhl náš třídní nepřítel, hrálo u nich rádio a můj malý brácha Honza se u radia zastavil a říkal: „Maminko, tady mají pěkné vadio. To nědělá vau-vau-písk-prask jako to naše. A pán si ho poslouchá sám.“ A bylo nad slunce jasné, že náš tatínek poslouchá Svobodnou Evropu a že mu k tomu někdo asistuje.

Ten asistent býval pan Matouš, dříve vynikající hudebník, poté dělník v Motorpalu Jihlava, kam denně asi 50 km dojížděl. A při tom poslouchání vedli štvavé řeči. Já, který jsem byl velice slušně vychované děcko, jsem se rděl, když pan Matouš a někdy i tatínek doplňovali oslovení z našeho rádia: „Soudruzi a soudružky“ slovy „vyserte se do stružky“ a nebo když pan Matouš netuše, že jsem pod postelí, zazpíval tatínkovi Stalinovu Suliku ve své verzi. A když Jára Kohout zpíval na melodii naší rozhlasové znělky: „Kupředu hurá, tlačí vás můra, musíte lhát“, nevzal jsem si z toho poučení a málem oba posluchače štvavého radia připravil o svobodu.

Bylo to v době, kdy se združstevňovalo, a ze Stranné vystěhovali kulaka Kantora a ze Žirovnice se měli stěhovat Myslíkovi. Vím jenom, že to 90% lidí považovalo za strašný zločin, ale každý se bál, a tak si hleděl svého. Také zavřeli továrníka Jana Prantla, a když jim potom zdrhl, vysílalo se to na všech vlnách. To byl každý zalezlý. Jen zástupci komunistů se nechali vidět a slyšet. Tatínek jednoho mého spolužáka byl tehdy členem nějaké skupiny SNB nebo čeho a pro většinu svých bývalých spoluobčanů měl hodnocení: „oběsit“.

A já vůl do toho přišel s fórem, který pan Matouš říkal večer tatínkovi u toho reakcionářského programu. Šlo o to, jak by se dal pozpátku číst Zetor 25. Odpověď zněla: „Padesátého druhého roku osvobodí Truman evropské země“. A tenhle fór jsem řekl tehdy mému nejlepšímu (podle mého) kamarádovi Karlu Havlovi, jehož tatínek se s tím nemohl

nějak srovnat, a tak jsem stál ráno před naštvaným učitelem a večer před tatínkem, nevěděl, kam uhnout očima a v duši měl obrovskou díru, protože jsem nechápal, že taková věta může vyvolat tolik zla a strachu.

Tatínek byl tehdy ještě živnostník a vyráběl harmonikové knoflíky pro firmu Hlaváček a Kebule. Zaměstnával tři až pět lidí, kteří museli mít každý týden výplatu, a na nás už tak moc nezbylo. Spíš jsme dřeli bídu. A pokud šlo o mě, byl jsem rád, že to soudruzi zařídili tak, aby táta musel zanechat živnosti a musel odejít do znárodněného. Pro nás to bylo vysvobození.

Mezi námi kluky však zatím žádná ideologická nevraživost nefungovala. Spíše přežívaly bývalé zvyky, mně stejně protivné jako ty, které měly následovat. Šlo o jistý druh elitářství, kdy se občané Žirovnice rozdělovali podle toho, kolik mají peněz a co si mohou dovolit. Například Krutík, syn většího výrobce kování na nábytek, s námi, jejichž otcové byli jenom živnostníci, nesměl kamarádit, protože oni byli lepší rodina. On ale moc toužil po tom s námi chodit - a když se mezi nás dostal, tak jsme ho brali.

Ve společnosti se zatím odvíjel jakýsi přerod vedoucí k úplnému zblbnutí a odevzdání se osudu. Na jedné straně bylo zjevné obrovské nadšení při budování dvouletky i pětiletky, hraničící až s hrdinskými činy, na druhé straně se mnohdy i ti nejaktivnější odevzdávali melancholii. Bylo čím dál tím víc vidět pravé a nefalšované proletáře, kteří byli svým postavením nadšeni přes to, že šlo opravdu jen o postavení, a čím dál víc bylo vidět různé aktivisty opírajících se o tendenční hesla, kteří si podle písně: „Vyhrňme si rukávy“ skutečně vyhrnovali, ale jen proto, aby měli volné lokty, až se budou hrabat nahoru.

A tihle lidé se tam dostali a bohužel vládli. Ostatně kdo z těch, kteří se vrátili z koncentráků, byli na vedoucích postech? Dnes mohu říci, že jsem znal a ještě znám mnoho komunistů, kteří jsou tak dobří, že jim nemohu ani čuchnout k zadku, a přes to, že je dnes tendenční komunistům nadávat, trvám na tom, že šlo o lidi, kteří když nemohli pomoci, tak alespoň drželi hubu. To jsem ale uletěl od tématu.

Ve škole

Ve škole se čím dál více začalo používat oslovení soudruhu, a tak i náš staříčkový ředitel dříve zvaný šerif byl najednou soudruh Novák. Potom se začalo vybírat na Koreu, dělali se různé věci na podporu dělnické třídy, frčelo heslo „Já jsem horník a kdo je víc“ (my jsme říkali dva horníci), propagoval se Mičurin, jeho čumíza a větevnatá pšenice a z radia zmizel jazz a začaly se hrát budovatelské písničky typu: „Všichni jsme mladí, měšťácký západe, mladý je každý komunista“, a začal se zakládat Pionýr.

Já osobně jsem to vnímal tak, že když děti opouštěly poslední hodinu čtvrtěčního vyučování, což bylo náboženství, poté, co pan farář odešel, přišel pionýrský vedoucí. A protože to bylo vlastně povinné a já na náboženství nechodil, a proto jsem se musel kvůli Pionýru do školy zase vracet, mi tahle věc nějak nepřišla k srdci. Zase chyba. Měla. Ono se tam ale stejně nic nedělo. Snad že se falešně zpívalo a ten pionýrský vedoucí dělal před nastoupeným oddílem rukama jako že diriguje, nebo se hrálo vadí-nevadí a podobně.

Z ideologického hlediska to ale asi bylo velice důležité, protože jeden z kantorů, který si už tehdy nechal říkat soudruhu, se podporou této činnosti podle mého názoru vyhoupl na ředitele. Tím nahradil již zastaralého šerifa a začal novou éru.

A právě za éry nového ředitele školy se začaly dít věci. Začalo to lidovou tvořivostí jeho manželky, takto mimořádně dobré učitelky češtiny a kreslení a vůbec šikovné ženské a jejich dcery, naší spolužačky. V prvním patře se na schodišti objevil asi tři metry vysoký obraz Fučíka se svazkem knih pod pravou rukou, na němž byla podle mě znázorněna snaha českého školství o vědu vyznačující se heslem učit se, učit se, učit se, o kterém jsme my, co jejich tátové poslouchali Svobodnou Evropu, říkali, že to heslo řekl Lenin, když viděl Stalinovo vysvědčení.

V naší třídě se na levé zadní stěně objevil obraz tehdy velmi aktuální, který zobrazoval Koreu, na níž útočí tryskové letadlo s výsostnými znaky USA, vrhající na obyvatele bombu, na níž bylo namalováno písmeno A, tedy bombu atomovou. Ten obraz, to byl opravdu umělecký realismus až na to, že zobrazené letadlo spíš připomínalo MIG-15, než letadlo americké. Ale co ten obraz vytáhnout a umazat to USA? Zase je tendenční a zase máme nepřítele. To je jedno koho. Člověk se přece vyvíjí. Ostatně ten Fučík by dnes klidně mohl sloužit jako odrostlejší Kája Mařík připravující se k absolutoriu teologické fakulty.

Ve škole se tehdy topilo v kamnech. Chudák školník, musel ve všech rozdělat, udržovat oheň a tak dál. Uhlí tahal výtahem na ruční pohon a starší kluci mu s ním občas ujeli.

Pan školník byl nervní pán, ale jinak neškodný. Jednou jsme závodili, kdo dál dostříkne, což spočívalo v čurání do výšky a na dálku, v čemž měl osobní rekord Slávek zvaný Mrník a mezi děvčaty Hasiška, což jsme ale my hoši věděli pouze z doslechu, protože jsme nebyli pozváni k přeborům.

Slávkův rekord bylo třeba překonat, ale dlouho se to nikomu nepovedlo. Až jednou Pavlu Zavadilovi, který nám však neprozradil techniku, takže padl sice rekord, ale již nikdy nebyl překonán. Jednak kvůli té technice a jednak proto, že to vyletělo z otevřeného okna a dopadlo plným proudem na pana školníka, z něhož se ovšem potom vyklubal také soudruh, a tím to vlastně všechno skončilo.

Jak již jsem uvedl, děly se věci. Učitel, kterému jsme jinak neřekli než Voťáp nebo Mičurin, získal školní pozemek, na němž pěstoval rostliny vyšlechtěné ve velkém Sovětském svazu. Nutno podotknout, že na to byl opravdový machr a že v celém okolí podobné rostliny nikde nebyly vypěstovány. Za zmínku stojí asi 2,5 m vysoká větevnatá pšenice s 37 klasy vypěstovaná z jednoho zrna, nebo čumiza s klasem 25 cm dlouhým a 3 cm širokým. Tyto trofeje potom sloužily jako trofeje různým aktivistům, kteří chodili a říkali, že zemědělství se u nás zruší a všechno od potravin se k nám doveze ze SSSR.

A začalo se razit heslo: „Já jsem horník a kdo je víc“. A na školu začali chodit náboráři. To se zanechalo vyučování a oni nám v opravdu působivých uniformách říkali, jak je dobré být horníkem. Tenkrát se dva kluci z JUKU (jednoroční učební kurz nahrazující čtvrtou měšťanku) přihlásili a hned byli dávání za vzor. Bohudík tak vehementně, že se jim potom ostatní potlemovali, je to našťvalo a nakonec se šli učit řezníkem.

A do této pohodové situace mi bylo dopřáno poprvé se setkat s nefalšovaným estébákem, ale to jsem ještě tenkrát nevěděl, že něco takového vůbec existuje.

To když jsme jednou válčili na skautské chatě, někdo z nás, pravděpodobně Zrzek, ideologicky již dost na výši, našel nějaký papírový vzkaz s nejasným obsahem. Asi se s tím přes noc někomu pochlubil, a tak když jsem ráno ještě ani nevylezl po prvních schodech v suterénu školy, už mě měli dva pánové v kožených kabátech. A pořád se mě vyptávali, jestli jsem nikoho neviděl. Ale já jsem opravdu nikoho neviděl a navíc jsem nevěděl, koho jako bych měl vidět, a tak mi řekli, abych si dal pozor. Potom se mě vyptávali asi ještě pětkrát, ale já jsem opravdu nevěděl proč a na co. Ale v každém případě to bylo protivné a bylo mi moc podezřelé, proč se vyptávají jenom mě. Dodnes nevím, o co šlo, ale s těmi pány jsem měl potom ještě několikrát tu čest.

V době, kdy mě poprvé kontaktovali ti páni od STB (zařadil jsem si je až posléze), tak tady strašilo. Tomu strašidlu se říkalo Pérák. Já jsem to nikdy neviděl, ale podle vykulených očí Papoucha nebo Kindy to muselo být něco strašného - ohnivá koule na jedné noze a skákalo to prý jako pérák v kinech. Údajně se to na ně řtilo z Vršků. Zpráv o Péráku bylo více a samozřejmě se o tom začalo šeptat. Ale co kdyby je kvůli tomu někdo zase vyšetřoval?

Asi tři sta metrů za skautskou chatou se objevila další budova, kterou na svém pozemku postavil majitel. Dlouho tam však nepobyla. Musela se zbourat, to aby nemohla sloužit jako úkryt diverzantům.

A někdy v té době začaly létat od západáckých štváčů igelitové balony. Bylo jich vždy více a většinou Žirovnici přeletěly. Jednou jsme za nimi jeli na kolech až k Javořici, ale pak se nám ztratily. Asi měly nějak lépe vypočítaný dolet.

Nad Žirovnici se začaly otevírat asi až za půl roku. Balon letěl třeba nad kostelem a pak, z ničeho nic, se z jeho dolní části začaly sypat letáky. Jednou to docela zaplnilo park na náměstí a letáky se potom nacházely po lesích a vlastně vůbec všude. A když ne letáky, tak alespoň papírové peníze. Koruny. Těch jsem měl jednu plnou krabici! Domů jsem se je bál přinést, tak jsem si je schoval v Hliništích pod mostem. Jenže ráno jsem je tam už nenašel. Zůstala tam jenom velká dospělácká stopa.

Na náměstí, kde potom bydlela paní Prantlová s dětmi, se objevila cedule „agitační středisko“ a já jsem prvně v životě slyšel slovo diverze a boj proti ní. A jednou jeden z balonů spadl na plovku. S klukama jsme se o něj málem poprali - každý chtěl mít kousek pro sebe. To jsem měl prvně v ruce igelit. V životě jsem nic takového neviděl! A tak jsem se s tím zase šel vysírat do školy. Výsledek si můžete domyslet...

Dodnes nevím, co je na tom pravdy, ale tehdy se začala šířit zpráva, že ty balony jsou velice nebezpečné. Že prý si jeden z nich někdo v Třebíči donesl domů a rozmetalo mu to celý barák, protože balony jsou plněny vodíkem.

Nehledě na společenský a politický vývoj jsme si my kluci zařizovali svoje záležitosti v mezích a zájmech nám vlastních. Klucí z Nového Světa někde sehnali stan, postavili ho v lese v Hamru a tam přespávali. Bylo to úplně spontánní, nikým neorganizované a hodné obdivu. Jenomže ten stan jsem nikdy nesehnal.

A také se mezi klukama sem tam začínaly objevovat žvýkačky. Ty mívali kluci, kteří měli příbuzné za hranicemi. A já byl celý bez sebe, když mi dali zažvýkat. Taky jsme zkoušeli udělat si je sami. To se naloupala smůla ze smrků a žvýkalo se to tak dlouho, až byla úplně bez chuti. Potom už stačilo jenom dát si nohy na stůl, žvýkat žvýkačku a užívat si americký způsob života. A když jsem k tomu ještě sehnal Rodokaps, byl jsem celý pryč. Ty tehdy letěly! Dokonce jsme jednou od paní učitelky Janžurové na toto téma dostali domácí úkol – měli jsme popsat brakovou literaturu a hlavně upozornit na její škodlivost. Dnes si uvědomuji, že jsem tenkrát asi poprvé vědomě lhal. Roďáky jsem četl stále a tlačil na ty, co je měli půjčené přede mnou, aby chvátili. Ve slohové práci jsem všechny ty Rodokapsy, Morzakory, Kliftonky a Pinkertonky popsal tak, že jsem byl o stupeň lepší než Koniáš. A dostal jsem za to jednotku!

A do toho americký brouk (tedy mandelinka bramborová). Tu nám sem prý na těch balonech poslali váleční štváči, aby zničili naši úrodu a narušili stravování pracujícího lidu. Tak na tu se chodilo v době vegetace každý týden, a to celá škola a celý den. Procházela se jednotlivá pole po brázdách a kdo ji našel, byl dáván za příklad při školních nástupech.

Na nástupy nový ředitel školy dbal. Až příliš. Bohužel, nevyhlašovaly se tam jen dobré skutky, ale někdy i ty ošklivé, takže mé jméno tam v této souvislosti také několikrát padlo. To ale až poté, co jsem odmítl stát se pionýrem.

To bylo tak. Já jsem do pionýra chodit začal. Co jiného mi také zbývalo, že? Potom však přišla příprava na pionýrský slib, a na ní jsme se měli navzájem odhlasovat, zda jsme pro ten krok již zralí, a nebo ne. Prošel jsem všemi hlasy, ale pak se dostavil soudruh ředitel, začal kádrovat a já jsem sítím samozřejmě neprošel. Jenomže účast na pionýru asi měla být na sto procent. A tak za mnou přišla jeho dcera, že už bych se jako tím pionýrem mohl stát. A já jsem (možná schválně) řekl, že ne. A tak jsem asi jako jediný z ročníku 1941 pionýrem nikdy nebyl.

A do toho další rány osudu. Klucí z party, Ajík s bráchou Kaštanem, našli u volfů pod trámem rozbušky do dynamitu a s jednou z nich manipulovali tak dlouho, až to bouchlo a Ajíkovi to vlétlo do oka. Vypadalo to na trvalé následky, ale díky Bohu nosil černou pásku přes oko jen nedlouho. A hned nato blbec Kejvík si flobertkovou pistolí prostřelil ruku.

To už jsme byli v zorném úhlu veřejné bezpečnosti, ve kterém já zůstal ještě dlouho. Samozřejmě se to také řešilo ve škole, do čehož se pilně angažoval nový soudruh ředitel. Vyšetřování, to bylo jeho!

Když už jsem začal o té škole, nemohu nevzpomenout na příhodu, která mně připomíná způsoby vyučování tehdejších pánů učitelů. Jedním byl pan učitel Mrákota. Malý vzrůstem, ale osobnost velká. Tenkrát učil mimo jiné fyziku. Každá hodina začínala

zkoušením. Postavil nás pět do zástupu směrem ke svému stolu, položil otázku a ukazoval prstem. Umíš, neumíš, umíš, neumíš... Odpovídat se muselo okamžitě, a kdo neuměl, nedostal pětku, ale poznámku do žákovské knížky: „Nepřipraven z fyziky“. Když se ale někdo přihlásil sám a uměl, napsal zase pochvalu: „Připraven z fyziky“.

Poznámka „nepřipraven“ byla tehdy hodnocena jako špatná poznámka, a to mohlo ovlivnit i známku z chování. A právě ty špatné poznámky u mě převažovaly. Za dvojku z chování jsem už přes hubu dostal, a tak jsem si potřeboval upravit skóre. A tak jednou, když pan učitel Mrákota položil do třídy otázku, zda je možné ovlivnit setrvačnost, jsem se bez rozmyslu přihlásil a vyhrkl, že ne. Pan učitel byl asi na podobnou reakci připraven, a tak smečoval: „Tak se, žáci, podívejte. Slyšeli jste, co nám Voharčík tvrdí? Dovedete si to představit? Voharčík jede ve vlaku, sedí si pěkně v kupé a vlak brzdí. A protože se se setrvačností nedá nic dělat, vlak zastaví, Voharčík to tam všechno proreje a pokračuje v jízdě. A nebo: Voharčík nasedne do vlaku, vlak se rozjede, ale Voharčík zůstane sedět ve stanici...“

X X X